

**KOMUNIKĀCIJAS PROCESU ANALĪZE VALSTS
ROBEŽSARDZES KOLEDŽĀ**
*Analyze of Communication Processes in State Border Guard
College*

Alens Indriksons

Valsts robežsardzes koledža

Velta Ļubkina

Personības socializācijas pētniecības institūts

Svetlana Ušča

Personības socializācijas pētniecības institūts

Abstract. *Communication is the activity of delivering information through the exchange of thoughts, messages or information. The most popular type of communication in militarized educational institution is downward communication. State Border Guard College is militarized educational institution with hierarchy, discipline and one way communication. The predominant educational approach is the classical pedagogy. But a system, where pedagogue only transfers information and the student – receives it, could not be called as independent-personality developing. The aim of this research is to find out students thoughts of ongoing communication processes in State Border Guard College. For this purpose was carried out the survey. The result was processed by the data processing programs and performed content analysis. For the improvement of Border Guard training system were drawn conclusions.*

Keywords: *analyze, communication, militarized educational institution, survey.*

Ievads
Introduction

Valsts robežsardzes koledža ir Ministru kabineta dibināta profesionālās izglītības iestāde, kuras darbības mērķi ir sagatavot studējošos dienestam Valsts robežsardzē un īstenot studējošo personību attīstošu izglītības procesu. Lai veicinātu teorētiska pamatojuma un ieteikumu izstrādi robežsargu profesionālās sagatavošanas sistēmas pilnveidei, tika noskaidrota esošā situācija komunikācijas procesu jomā no studējošo Valsts robežsardzes koledžā viedokļa.

Raksts izstrādāts empīriskā līmenī, jo tika veikta kvalitatīvo datu analīze, pamatojoties uz Valsts robežsardzes koledžā notiekošajiem komunikācijas procesiem. Tas tiek veikts promocijas darba „Lietišķās komunikācijas prasmes robežsargu profesionālajā sagatavošanā” ietvaros.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot studējošo viedokli par notiekošajiem komunikācijas procesiem Valsts robežsardzes koledžā, lai veicinātu docētāju un studentu komunikācijas prasmju attīstību vertikālā un horizontālā attiecību mijiedarbībā militarizētā mācību iestādē.

Pētījuma metodika *Research Methodology*

Pētījumā piedalījās profesionālās tālākizglītības programmā „Robežsardze” studējošie (19 respondenti) un pilna laika (19 respondenti) un nepilna laika (16 respondenti) 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā „Robežsardze” studējošie.

A.Geske un A.Grīnfelds (2006) norāda, ka pētniecisko procesu dažādās ar izglītību saistītās jomās var attēlot ar šādu secīgu darbību virkni:

1. Jautājumu uzdošana.
2. Datu savākšana.
3. Datu apstrāde.
4. Rezultātu analīze un apspriešana.

Lai sasniegtu izvirzīto pētījuma mērķi, tika sastādīta aptaujas anketa, kura sastāvēja no 7 jautājumiem. Anketā tika iekļauti jautājumi, ar kuriem bija iespējams iegūt sekojošu informāciju:

- 1.jautājums – vai vispār anketas aizpildītājs saprot komunikācijas jautājumu;
- 2.jautājums – dominējošā komunikācijas veida Valsts robežsardzē noskaidrošana;
- 3.jautājums – vai tiek apzināta nepieciešamība pēc vertikālās komunikācijas praktiskajā dienestā;
- 4.jautājums – vai tiek izjusta nepieciešamība pēc personības attīstības;
- 5.jautājums – tiek noskaidrota esošā situācija komunikācijas jomā koledžā;
- 6., 7.jautājums – kvalitatīvajam pētījumam nepieciešamā informācija.

Iegūtie dati tika apstrādāti, izmantojot Kendalla (Kendall) datu apstrādes sistēmu, Kruskala – Valisa (Kruskal – Wallis) testu un Manna – Vitneja (Mann – Whitney) testu programmā SPSS 17, kā arī veikta rezultātu kontentanalīze un iegūto rezultātu interpretācija.

Rezultātu analīze tiek piedāvāta nākamajā nodaļā.

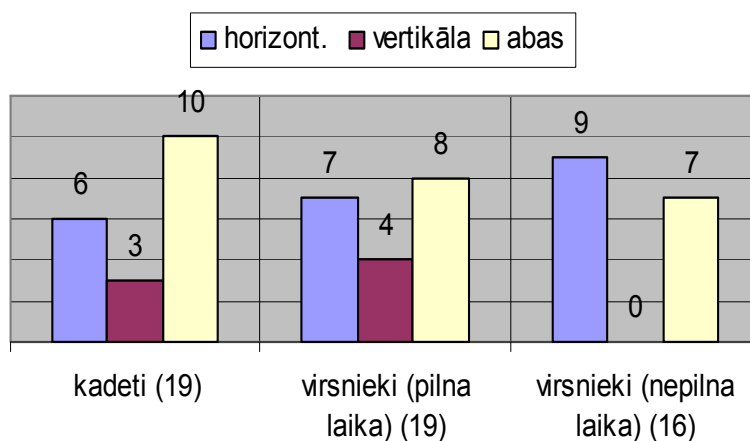
Komunikācijas procesu analīze *Analyze of communication processes*

Veicot pētījumu „Komunikācijas procesu analīze Valsts robežsardzes koledžā”, promocijas darba ietvaros veikta teorijas analīze komunikācijas jomā, kas atspoguļota iepriekšējiem pētījumiem (skatīt literatūras sarakstu). Tāpēc šis pētījums balstīts uz aptaujās iegūto datu analīzi.

Vertikālās un horizontālās komunikācijas norise militarizētā mācību iestādē atspoguļota pētījumā „Komunikācijas procesa specifika militarizētā mācību iestādē” (Indriksons, 2012a). Kā liecina aptaujas dalībnieku atbildes uz jautājumu par dominējošo komunikācijas veidu Valsts robežsardzē, studējošie uzskata, ka dominējošā komunikācija savstarpējās attiecībās ir vertikālā komunikācija, taču ir novērojamas atšķirības atbildēs atkarībā no respondentu

grupas. Profesionālās tālākizglītības programmā studējošie un pilna laika 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošie par dominējošo norāda vertikālo komunikāciju, kas izriet no speciālo normatīvo aktu prasībām, savukārt nepilna laika 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošie norāda gan uz vertikālās, gan uz horizontālās komunikācijas pastāvēšanu.

Komunikācijas procesu norisi Valsts robežsardzē un Valsts robežsardzes koledžā atspoguļota pētījumā „Verbālā un neverbālā komunikācija robežsargu profesionālajā sagatavošanā” (Indriksons, 2012). Savukārt studējošo aptaujas rezultāti liecina, ka gandrīz puse (25 gadījumi) respondentu apzinās un pieņem hierarhiju un disciplīnu, kas dominē jebkuras militarizētas mācību iestādes dienesta organizācijā, kā profesionālo nepieciešamību, uzskatot, ka Valsts robežsardzē un Valsts robežsardzes koledžā noteicītajam komunikācijas veidam ir jābūt gan horizontālajai – personības attīstošajai, gan vertikālajai komunikācijai kā jebkuras militarizētas iestādes neatņemamai sastāvdaļai. Vienlaicīgi 7 respondenti kā vienīgo uzskatīja vertikālo komunikāciju. Aptaujas rezultāti ir atspoguļoti 1.attēlā.

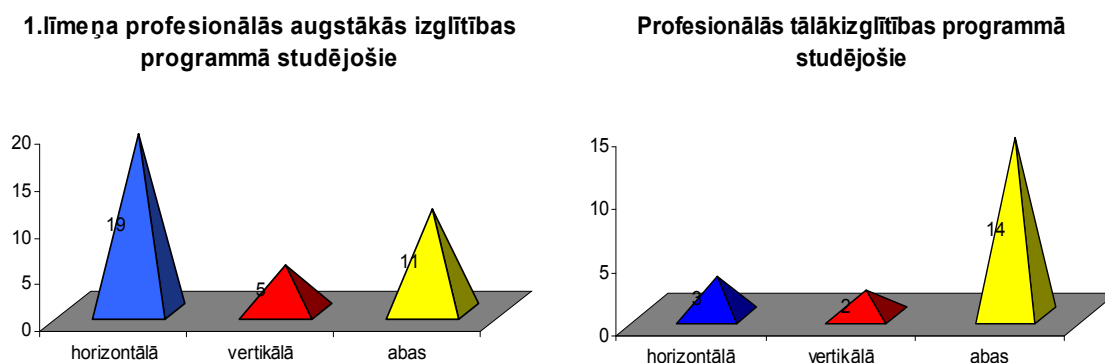

1.att. **Komunikācija Valsts robežsardzē un Valsts robežsardzes koledžā**
Figure 1. Communication in State Border Guard and State Border Guard College

Relatīvi lielo respondentu skaitu (22 gadījumi), kuri kā vēlamu komunikācijas veidu norādīja tikai horizontālo komunikāciju, kas balstās uz savstarpēju cieņu, godu un etiķeti, var izskaidrot ar pastāvošo disciplīnu un hierarhiju militarizētā mācību iestādē, kuras dēļ daļa no studējošajiem izjūt nepieciešamību pēc šāda veida komunikācijas un attiecībām.

Iepriekš veiktajā pētījumā „Izglītības pieejas robežsargu profesionālajā sagatavošanā” (Indriksons, 2013) atspoguļotas esošās un vēlamās izglītības pieejas, kas veicinātu robežsargu mācību procesa pilnveidi. Studējošo aptaujas jautājumā par to, kādam ir jābūt komunikācijas veidam sekmīgai mācību procesa mērķu sasniegšanai nodarbību laikā Valsts robežsardzes koledžā, un, apstrādājot iegūtos aptaujas datus ar Kruskala – Valisa (Kruskal – Wallis) testu,

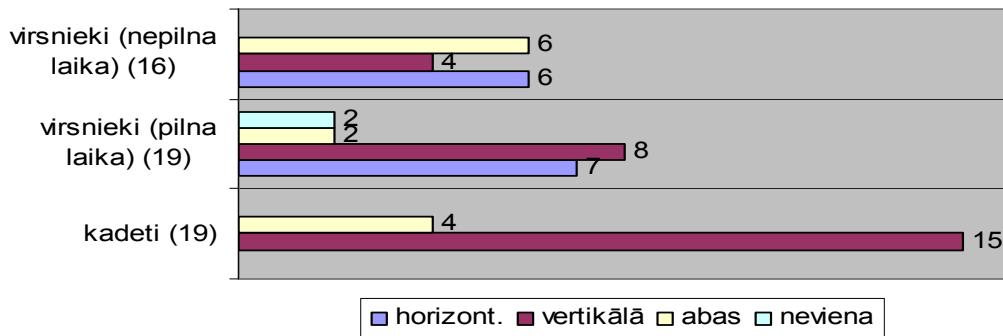
var secināt, ka konstatētas būtiskas atšķirības ($p=0,005$) starp dažādās izglītības programmās studējošo uzskatiem. To var izskaidrot ar dažādu respondentu vecuma posmu. 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošie uzskata, ka dominējošai jebkurā izglītības iestādē, arī militarizētā, ir jābūt komunikācijai, kas vērsta uz personības attīstību, t.i., horizontālajai, mazāk uzmanību pievēršot disciplīnai un hierarhijai. Savukārt profesionālās tālākizglītības programmā studējošie norāda uz abu veidu – vertikālās un horizontālās komunikācijas nepieciešamību. Studējošo uzskati ir atspoguļoti 2.attēlā.

2.att. Studējošo uzskati par vēlamo komunikācijas veidu mācību procesā
Figure 1. Student's beliefs about preferred communication in the training process

Atšķirības dažādās programmās studējošo uzskatos var izskaidrot ar pieredzi, kas izveidojusies 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošajiem viņu praktiskā dienesta laikā, kā arī ar faktu, ka visi studenti jau ir apguvuši profesionālās tālākizglītības programmu un tādējādi viņu redzesloks ir kļuvis plašāks.

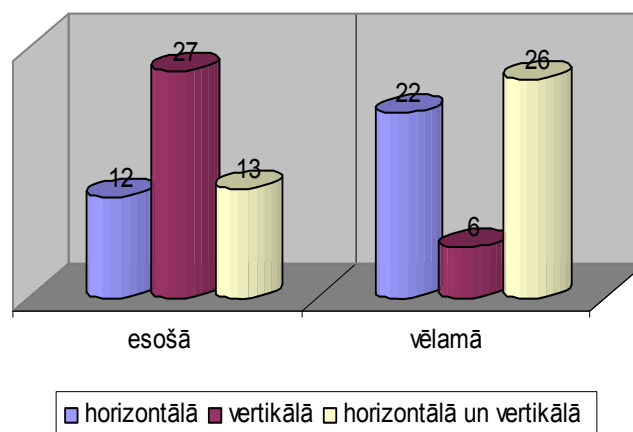
Anketas jautājums par esošo situāciju Valsts robežsardzes koledžā atklāj, ka centrālo lomu Valsts robežsardzes koledžā mācību procesā ieņem vertikālā komunikācija. Rezultāti ir atspoguļoti 3.attēlā. Studējošo atbildēs vērojama būtiska atšķirība ($p=0,004$) starp dažādām studējošo grupām, ko apstiprina iegūto datu apstrāde, izmantojot Manna – Vitneja (Mann – Whitney) testu. Kā viens no iemesliem šādai uzskatu atšķirībai var kalpot apstākļi, ka profesionālās tālākizglītības programmā studējošie un pilna laika 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošie pastāvīgi atrodas Valsts robežsardzes koledžā, līdz ar to uz tiem tiek pilnā mērā attiecināts jebkuras militāras mācību iestādes speciālais režīms (dienas sadale, izvades, rotu komandieru realizētais audzināšanas darbs, dzīvošana dienesta viesnīcā ar reglamentētiem noteikumiem u.c.). Savukārt nepilna laika 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošie Valsts robežsardzes koledžā atrodas tikai uz nodarbību laiku, līdz ar to tie neizjūt savstarpējas attiecības un tajā esošo situāciju tik asi.

3.att. Pastāvošās komunikācijas raksturojums Valsts robežsardzes koledžā
Figure 3. Character of current communication in the State Border Guard College

Analizējot iegūtos datus, jāsecina, ka uz personības attīstību vērsts komunikācijas veids Valsts robežsardzes koledžā kā mācību iestādē ir relatīvi zemā līmenī. Taču balstoties uz agrāk analizētam teorijām un atziņām par mācību procesa pareizu organizāciju (skatīt literatūras sarakstu), horizontālās attiecības uzskatāmas kā studiju procesa svarīga komponente studenta (kadeta) individualitātes attīstībai, un tas ir jebkuras, tai skaitā militarizētas, mācību iestādes svarīgākais uzdevums.

Salīdzinot studējošo sniegtās atbildes par esošās situācijas novērtējumu komunikācijas jomā (vertikālā) un vēlamo komunikācijas veidu sekmīgai mācību procesa mērķu sasniegšanai nodarbību laikā Valsts robežsardzes koledžā (papildus vertikālajai horizontālā), var secināt, ka rodas nepieciešamība veicināt docētāju un studentu horizontālo attiecību iekļaušanu Valsts robežsardzes koledžas kā militarizētas mācību iestādes hierarhijas sistēmā, tādējādi pilnveidojot robežsargu profesionālās sagatavošanas sistēmu, uz ko norāda šī pētījuma mērķis. Vēlamā un esošā komunikācija Valsts robežsardzes koledžā pēc studējošo uzskatiem ir atspoguļota 4.attēlā.

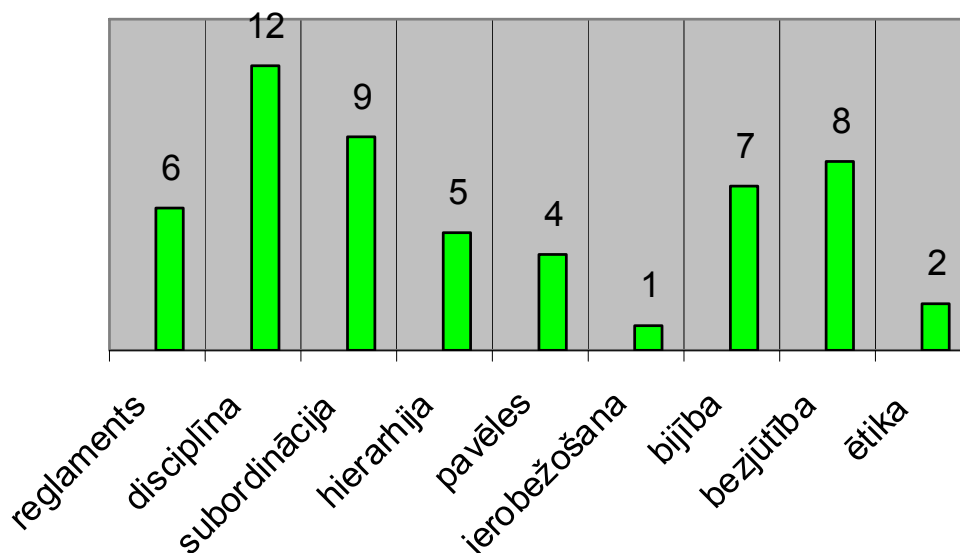

4.att. Vēlamās un esošās komunikācijas salīdzinājums Valsts robežsardzes koledžā
Figure 2. Comparison of preferred and existing communication in the State Border Guard College

Kendalla (Kendall) datu korelācijas rezultāti liecina, ka dominējošais komunikācijas veids Valsts robežsardzē korelē ar reālo situāciju komunikācijas jomā starp studentiem un mācībspēkiem Valsts robežsardzes koledžā ($p=0,009$). Tas ir likumsakarīgi, jo Valsts robežsardzē hierarhiskās attiecības un līdz ar to vertikāla komunikācija ir noteikta ar speciālu normatīvo aktu palīdzību, un tā kā koledža kā izglītības iestāde ir Valsts robežsardzes sastāvā, tad hierarhiskās attiecības un vertikālā komunikācija ir neizbēgamas.

Iepriekš veiktajā pētījumā „Augstākās izglītības specifika Valsts robežsardzes koledžā” (Indriksons, 2012b) tika identificēti faktori, kas atstāj ietekmi uz komunikācijas procesiem un izglītības iegūšanu. Lai noskaidrotu, kā studenti raksturo militarizētās mācību iestādes komunikācijas īpatnības un specifiku, tika veikta studējošo atbilžu kontentanalīze. Datu ieguvei tika izmantots anketas 6. un 7.jautājums, ar kuru palīdzību Valsts robežsardzes koledžā studējošajiem tika piedāvāts raksturot komunikācijas specifiku militarizētā mācību iestādē. Atbilžu analīze tika veikta ar mērķi noskaidrot, kā studējošie raksturo komunikācijas procesu Valsts robežsardzes koledžā, lai varētu izdarīt secinājumus un apstiprināt agrāk iegūtos pētījuma rezultātus par komunikācijas specifiku robežsargu profesionālajā sagatavošanā. Studējošajiem vajadzēja raksturot komunikācijas specifiku.

Apkopojot iegūtos datus, tika iegūti rezultāti, kuri ir atspoguļoti 5.attēlā un kas parādīja, cik reizes iepriekšējā tabulā minētie jēdzieni parādījās studējošo anketās:

5.att. Komunikāciju raksturojošo terminu skaits respondentu atbildēs
Figure 5. Number of terms describing the communication in answers of respondents

Veicot iegūto datu analīzi, jāsecina, ka visvairāk pieminētie anketās jēdzieni ir disciplīna (12 gadījumos) un subordinācija (9 gadījumos). To var skaidrot ar reglamentētu dienesta attiecību pastāvēšanu militarizētā mācību iestādē. Savukārt nākamie visvairāk pieminētie komunikācijas raksturojumi ir

bejūtība (8 gadījumos) un bijība (7 gadījumos), kas nav savienojami ar izglītības iestādes būtību, jo tādējādi tiek norādīts uz apstākļu, kas traucē normālu mācību procesa realizāciju, eksistenci. Atbilstoši agrāk izpētītajām teorijām, pedagogam nodarbību laikā ir jābūt palīgam, nevis priekšniekam, kā to norāda studējošie. Iepriekš minēto datu analīze apstiprina agrāk apkopoto informāciju par komunikācijas dominējošo lomu Valsts robežsardzē un par esošo situāciju komunikācijas jomā Valsts robežsardzes koledžā kā izglītības iestādē.

Secinājumi **Conclusions**

1. Studējošie Valsts robežsardzes koledžā apzinās un pieņem hierarhiju un disciplīnu, kas dominē jebkuras militarizētas mācību iestādes dienesta organizācijā, kā profesionālo nepieciešamību;
2. 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā studējošie uzskata, ka dominējošai jebkurā izglītības iestādē, arī militarizētā, ir jābūt komunikācijai, kas ir vērsta uz personības attīstību, t.i. horizontālajai, savukārt profesionālās tālākizglītības programmā studējošie norāda uz abu veidu – vertikālās un horizontālās komunikācijas nepieciešamību.
3. Jautājums par esošo situāciju komunikācijas jomā Valsts robežsardzes koledžā atklāj, ka centrālo lomu mācību procesā ieņem vertikālā komunikācija, kas būtiski atšķiras no tā, kādai pēc respondentu domām, būtu jābūt komunikācijai izglītības iestādē.
4. Analizējot iegūtos datus, ir jāsecina, ka uz personības attīstību vērstais komunikācijas veids Valsts robežsardzes koledžā kā mācību iestādē ir relatīvi zemā līmenī. Taču izrietot no agrāk analizētam teorijām un atziņām par mācību procesa pareizu organizāciju, horizontālās attiecības ir uzskatāmas kā studiju procesa svarīga komponente studenta (kadeta) individualitātes attīstībai un tas ir jebkuras, tai skaitā militarizētas, mācību iestādes svarīgākais uzdevums.
5. Salīdzinot studējošo sniegtās atbildes par esošās situācijas novērtējumu komunikācijas jomā (vertikālā) un vēlamo komunikācijas veidu sekmīgai mācību procesa mērķu sasniegšanai nodarbību laikā, var secināt, ka rodas nepieciešamība veicināt docētāju un studentu horizontālo attiecību iekļaušanu Valsts robežsardzes koledžas kā militarizētas mācību iestādes hierarhijas sistēmā, tādējādi pilnveidojot robežsargu profesionālās sagatavošanas sistēmu. Docētāju un studējošo horizontālo attiecību nepieciešamību autors ir pamatojis savā pētījumā „Pedagoga sociālās lomas militarizētā mācību iestādē” (Indriksons, 2013).
6. Iegūtie korelēšanas rezultāti ļauj secināt, ka ieviešot Valsts robežsardzes un Valsts robežsardzes koledžas normatīvajos aktos attiecīgas izmaiņas, kas paredzētu īpaši nodarbību laikā atsevišķas atkāpes no noteiktās kārtības docētājiem, papildus vertikālajām attiecībām tiktu veicināta horizontālo

attiecību attīstība. Līdz ar to varētu realizēt studējošo vēlmju pēc abu veidu komunikācijas, mācību auditorijā izmantojot horizontālo komunikāciju, savukārt ārpus tās, dienesta jautājumos – vertikālo, veicinot hierarhiskās attiecības kā profesionālās darbības nepieciešamību.

7. Kontentanalīzē tādi pieminētie komunikācijas raksturojumi kā bezjūtība (8 gadījumos) un bijība (7 gadījumos), nav savietojami ar izglītības iestādes būtību, jo tādējādi tiek norādīts uz apstākļu eksistenci, kas traucē mācību procesa realizāciju.

Summary

Achieving the objectives of any organization and educational institution is not possible without a successful communication. Colleges under subordination of the Ministry of the Interior are militarized educational institutions, which train the personnel for performance of its specific tasks. Main specific feature of militarized educational institutions is the fact that in training process is used classical education approach based on authoritarianism. The State Border Guard College is a professional higher education institution under the supervision of the Ministry of the Interior. College enables border guards who have a secondary education, who are enrolled in the College to obtain the 1st level professional higher education. In the college are realized professional further education program „Border guarding” and 1st level professional higher education study program „Border guarding”. In order to improve the Border Guards training process and develop proposals, it is necessary to clarify the situation in the field of the communication process. In order to obtain the necessary information about communication processes at the State Border Guard College, was constructed questionnaire, which consisted of 7 questions. The result shows that respondents aware of and accept the hierarchy and discipline, which is dominated in any militarized educational institution. At the same time students considers that dominant communication in the educational institution should be horizontal which is focused on personal development. But the question about real situation in the State Border Guard College reveals that a central role in the training process takes vertical communication. Comparing the answers given by the students of the evaluation of the situation in the field of communication (vertical) and preferred communication (horizontal) for successful learning process during the lesson, it is necessary to incorporate teachers and student’s horizontal communication in the system of militarized educational institution for improving of border guards training system.

Literatūra References

1. Geske, A., Grīnfelds, A. (2006). *Izglītības pētniecība*. Rīga: Latvijas Universitāte
2. Indriksons, A. (2012). Verbāla un neverbālā komunikācija robežsargu profesionālajā sagatavošanā. *Proceedings of the Annual International Scientific Conference „Society. Integration. Education”*, Rēzekne: RA izdevniecība.
3. Indriksons, A. (2012a). Specificity of communication process in militarized educational institution. *International Journal of Arts and Sciences*.
4. Indriksons, A. (2012b). Specificity of Higher Education at State Border Guard College. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, Vol. 2, No. 3. Pieejams <http://www.universitypublications.net/ijmt/index.html>

5. Indriksons, A. (2013). Pedagoģa sociālās lomas militarizētā mācību iestādē. *Proceedings of the Annual International Scientific Conference „Society. Integration. Education”* Rēzekne: RA Izdevniecība, 91.-99. lpp.
6. Indriksons, A. (2013). Education approaches in border guard's professional training process. *International Journal of Multidisciplinary Thought, Vol. 3, No. 4*. Pieejams <http://universitypublications.net/ijmt/0304/index.html>

Mg.paed. Alens Indriksons	Valsts robežsardzes koledža Adrese: Zavoloko 8, Rēzekne, Latvija e-pasts: alensindriksons@inbox.lv Tālr.: 29204003
Dr.paed., prof. Velta Ļubkina	Iestāde: Rēzeknes Augstskolas Pedagoģijas fakultātes Personības socializācijas pētniecības institūts Adrese: Atbrīvošanas aleja 115, Rēzekne, Latvija e-pasts: velta@ru.lv Tālr.: 26121040
Dr.paed. Svetlana Ušča	Rēzeknes Augstskolas Pedagoģijas fakultātes Personības socializācijas pētniecības institūts Adrese: Atbrīvošanas aleja 115, Rēzekne, Latvija